

# Udvikling og forankring af ny undervisningspraksis tager tid



Sanne Schnell Nielsen,  
Professionshøjskolen UCC  
& Institut for Naturfagernes  
Didaktik, Københavns  
Universitet

*Kommentar til artiklen Kompetencemål i praksis – hvad har vi lært af KOMPIS? i MONA, 2015(2).*

Jan Sølberg, Jeppe Bundsgaard og Thomas Højgaard beskrev i forrige nummer af *MONA* mange vigtige erfaringer fra udviklings- og forskningsprojektet KOMPIS. Projektets formål var at udvikle og udforske kompetencemålstyret undervisning i dansk, matematik og udskolingens naturfag. Her vil jeg kommentere på nogle aspekter af artiklen som jeg finder særlig tankevækkende i lyset af de nye Forenklede Fælles Mål.

Folkeskolens lærere skal med jævne mellemrum forholde sig til og implementere nye reformer og tiltag. Som en del af den seneste folkeskolereform skal de nye forenklede Fælles Mål (FM) implementeres på alle folkeskoler fra august 2015. Det betyder at kompetencemål og ikke som tidligere indholdsmål skal være udgangspunkt for tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen.

Der er desværre en tendens til at reformer og andre tiltag vedr. folkeskolen baseres på forventninger om at curriculumændringer hurtigt medfører ændringer i undervisningspraksis. Men erfaringer fra KOMPIS viser at det tager rigtig lang tid at forankre og udbrede ny praksis – også selvom der indgår: (a) væsentlige ressourcer i form af konsulenter og forskere, (b) opbakning fra kommune og ledelse, (c) fagligt og tværfagligt teamsamarbejde på skoler og på tværs af skoler og (d) organisering og tid til at lærerne kan mødes og diskutere deres fag og formålet med undervisningen med udgangspunkt i deres egne erfaringer med forskellige undervisningsinterventioner.

Erfaringerne fra KOMPIS er på samme tid både opløftende og bekymrende set i lyset af FM. Opløftende fordi projektet har formået at: (a) etablere en fælles forståelse blandt lærerne af hvad udvalgte kompetencemål omhandler, (b) flytte lærernes fokus fra fagets begrebsmæssige indhold til elevernes kompetenceudvikling og (c) ændre lærernes praksis periodevis fra aktivitets- til læringsorienteret. Det er særdeles vigtige aspekter hvis kompetencemålene i FM skal realiseres. På den anden side kan

forholdet mellem de involverede læreres udvikling og projektets tids- og ressource-mæssige omfang vække bekymring. Specielt når man ser på omfanget og formen af Undervisningsministeriets (UVM's) understøttende tiltag samt den faglige, tids- og ressource-mæssige situation som resten af landets ca. 50.000 folkeskolelærere står overfor når de skal implementere kompetencemålstyret undervisning. Nedenfor vil jeg uddybe disse betragtninger.

## Tidsperspektivet og de understøttende tiltag

KOMPIS-projektet var en treårig satsning der fandt sted i et tæt samarbejde mellem forskere, læreruddannere og folkeskolelærere. Derudover var der massiv opbakning i form af månedlige faggruppemøder med mulighed for at diskutere lærernes egne undervisningsinterventioner med forskere og konsulenter. Dertil kommer at der blev gennemført to årlige møder på tværs af faggrupperne. Til trods for disse tiltag var det først efter et år at lærerne gav udtryk for at forstå hvordan de skulle forholde sig til kompetencemålene. Dertil kommer at ingen af faggrupperne efter det treårige forløb følte sig i stand til at fastholde udviklingen eller udbrede deres erfaringer uden fortsat støtte udefra.

UVM har udarbejdet forskellige understøttende tiltag til lærerne når de skal implementere de nye Forenklede Mål. Det drejer sig om skriftligt materiale på EMU Danmarks Læringsportal ([www.emu.dk](http://www.emu.dk)), to timers "gå hjem-møder" og tilbud om skriftlig og mundtlig vejledning fra læringskonsulenterne. Men selvom de understøttende tiltag er rationelle ift. undervisningspraksis og muligvis kan bidrage til en øget forståelse for kompetencemålstyret undervisning hos deltagerne, vil jeg påstå at de næppe vil føre til væsentlige ændringer i undervisningspraksis. Erfaringerne fra KOMPIS-projektet viser at der er tale om så fundamentale ændringskrav til læreren at praksisændringer fra indholds- til kompetencemålstyret undervisning næppe kan håndteres alene ved simpel skriftlig eller mundtlig videnoverførsel.

## Kompetencer kontra målbare færdigheder

Dertil kommer at mange af de understøttende tiltag har fokus på hvordan lærerne kan "nedbryde" kompetencemålene til undervisnings- og læringsmål samt såkaldte "tegn på læring". Spørgsmålet er om en sådan segmentering i målbare uflexible delelementer er hensigtsmæssig i en kompetencetænkning. Der er en tænkning hvor sammenhænge, elevernes medbestemmelse og dermed også fleksibilitet er væsentlige elementer, og hvor der netop er tale om at udvikle kompetencer der ikke umiddelbart er målbare. Problemstillingen bliver ikke enklere af at der på EMU-hjemmesiden er en usystematisk skelnen mellem færdigheds- og kompetencemål. Udfordringen bli-

ver at undgå en ufleksibel undervisning hvor der i for høj grad er fokus på målbare færdigheder og faglige begreber frem for på kompetencer.

## Kompetencemål i praksis

KOMPIS dokumenterer at det er en stor udfordring for lærerne at fortolke og anvende faglige kompetencemål for tilrettelæggelse af undervisningen. Projektet peger imidlertid på at den største udfordring for lærerne er at omsætte kompetencemålene til praksis.

UVM har sandsynligvis været opmærksom på at videnoverførsel ikke er tilstrækkelig, og at det ikke er uproblematisk at omsætte målene til konkret undervisning. Det har derfor været muligt at søge om vejledning og kurser knyttet til lærernes egen praksis. Sidstnævnte i form af et firedages temaforløb fordelt over året og/eller et etårigt vejledningsforløb. Efterspørgslen efter de etårige forløb har imidlertid været meget større end de afsatte ressourcer, så mange skoler har desværre ikke fået deres ansøgninger tilgodeset.

## Undervisningsmateriale og lærernes faglige baggrund

Da lærernes undervisning er præget af tilgængeligheden af undervisningsmateriale (EVA, 2009), er det heller ikke uproblematisk at en stor del af det eksisterende bogmateriale på skolerne til naturfag primært er indholds- og aktivitetsorienteret frem for kompetenceorienteret.

Den faglige udfordring bliver ikke mindre af at en væsentlig del af naturfagstimerne frem til år 2020 sandsynligvis fortsat vil læses af lærere som ikke har de formelle kompetencer til at undervise i faget. Kompetencedækningen er dog meget forskellig naturfagene imellem: natur/teknologi (51 %), geografi (67 %), biologi (78 %) og fysik/kemi (95 %) (UVM, 2014).

## Evaluering af kompetencer

Derudover er der fortsat kun få systematiske afprøvninger af kompetencebegrebernes værdi som planlægnings- og evalueringskategorier som lærerne kan læne sig op ad. Særligt sidstnævnte er en mangelvare inden for naturfagene. Fx står lærerne i høj grad uden erfaringer når de skal kigge efter afledte tegn der kan anvendes som kriterier til at vurdere hvorvidt og på hvilket niveau en elev mestrer de naturfaglige kompetencemål fra FM.

## Mange forskellige krav og forventninger

Dertil kommer at naturfagslærerne ud over at realisere intentionerne om kompetenceorienteret undervisning i næste undervisningsår også skal implementere de nye obligatoriske fællesfaglige undervisningsforløb samt forholde sig til den fælles naturfaglige prøve i fysik/kemi, biologi og geografi i prøveterminen 2017 – og for nogle måske allerede gennemføre prøven i 2016. Derudover er der også krav om digitale elevplaner baseret på kompetencemålene samt forventninger om inklusion, undervisningsdifferentiering, mere bevægelse, IT, innovation m.m.

## Praksisændringer i morgen?

Erfaringerne fra KOMPIS tydeliggør at vedvarende forandringer kræver grundlæggende ændringer i holdninger, værdier, normer, vaner, traditioner og praktiske og organisatoriske forhold på såvel kommune, skole og lærer/elev niveau.

Til trods for at UVM har igangsat diverse understøttende tiltag, er der nok fortsat lang vej inden intentionerne om kompetenceorienteret undervisning bliver til realiseret praksis i skolens hverdag. Det kan godt være vi allesammen lærer at sige kompetencemålstyret undervisning, "tegn på læring" og feedback. Men hvis begreberne skal omsættes til en evaluerbar kompetenceorienteret undervisningspraksis, så vil det kræve lang tid og en massiv indsats der tager udgangspunkt i faggruppernes egen praksis.

## Referencer:

- EVA (2009). Undervisningsmidler i folkeskolen. Undersøgelse af hvordan lærerne vælger og bruger undervisningsmidler. København: Danmarks Evalueringsinstitut.
- UVM (2014). Kompetencedækning i folkeskolen, 2013/2014. København: Undervisningsministeriet. Lokaliseret den 28. juni 2015 på: [http://uvm.dk/~media/UVM/Filer/Udd/Folke/PDF14/Jun/140619%20Kompetencedaekning\\_notat.pdf](http://uvm.dk/~media/UVM/Filer/Udd/Folke/PDF14/Jun/140619%20Kompetencedaekning_notat.pdf).